

Arkæologisk Forum

Nr. 31
2014

Ingeborg Sæhle*	3
Dissonant, dark and painful – den uønskede verdensarven	
Per Ethelberg & Tenna R. Kristensen	8
Den ukendte soldat	
Andreas Bonde	15
Nordic TAG – de næste 30 år – om Nordic TAG 2015 i København	

Tema: mellem to fagligheder

Redaktionen	18
Mellem to fagligheder	
Mikkel Sørensen	19
Arkæologi og aDNA	
Sofie Laurine Albris*	26
Tolkninger med tolkninger på – særlige udfordringer ved arbejde på tværs med arkæologi og stednavneforskning	
Maiken Bjørnholm	32
Arkæologisk formidling – når tværfaglighed styrker arbejdet	

Felix Riede*	39
Brommeproblemet 2.1 – et gensvar til Kristoffer Buck Pedersens kommentar	

*Fagfællebedømt artikel

Mellem to fagligheder

Tværfaglige samarbejder tilstræbes i stadig højere grad på både universiteter og museer. Det kan imidlertid diskuteres om tværfaglighedens holistiske og dynamiske tilgang styrker eller svækker de enkelte fags faglighed og identitet.

Der findes flere eksempler på forskning og formidling, hvor flere faggrupper har samarbejdet og skabt nye og banebrydende resultater og forståelser. Og udveksling– metodisk såvel som teoretisk– mellem akademiske og praktiske fag kan være udviklende. Meget positivt kan således siges om samarbejder på tværs af fag og videnskaber, men vi må ikke forledes til at tro, at det er let og uproblematisk.

De enkelte fags diskurser forenkles eller forvrænges. Begrebs- og metodeforståelser volder panderynker og uenighed, og under tiden fremstår det som om, at det er den grundlæggende videnskabsopfattelse, der er forskellig. Også faggruppernes traditionsbårne holdninger og selvforståelser kan skabe konflikter, og de forskellige fags prioriteringer i en analyse er ikke ens.

Med det følgende tema ønsker vi at belyse problematiske forhold med samarbejder på tværs af fagligheder samt hvilke problematikker, der kan opstå, når forskellige fag anvender hinandens forskningsresultater. Vi har bedt forskellige forskere reflektere over emnet med et særligt fokus på egne erfaringer. Alt sammen for at bidrage til at styrke og kvalificere det tværfaglige samarbejde.

Redaktionen

Tolkninger med tolkninger på

– udfordringer ved at arbejde på tværs af arkæologi og stednavneforskning

Arkæologi og stednavneforskning er begge humanistiske fag, men de to kildematerialer har vidt forskellig beskaffenhed og dermed arbejdsmetoder. Det kan resultere i en kommunikationskløft. Begge kildematerialer har en fragmentarisk karakter og er ofte forbundet med usikkerhed, og en kvalificeret anvendelse kræver derfor viden om den bagvedliggende faglighed, som også omfatter bl.a. lingvistik, historie og geografi. Det bliver dermed en udfordring at dække en stor mængde stof i begge discipliner samt at sikre en god dialog og gensidig respekt for fagligheden mellem de to fagområder.

På grunduddannelsen i forhistorisk arkæologi på Københavns Universitet i 2004 blev jeg frarådet at inddrage stednavne i en opgave om yngre jernalders landskab. Begrundelsen var, at det var for metodisk vanskeligt. Der havde været nogen skepsis overfor stednavne siden 1970'erne og 80'erne, hvor projektet *Middelalderlandsbyens opståen* var kommet med nogle skuffende resultater i forbindelse med undersøgelser af bebyggelser med ældre stednavnetyper og bebyggelsesarkæologi på Fyn (Grøngaard Jeppesen 1981). Emnet blev heftigt diskuteret ved et symposium på Københavns Universitet i oktober 1982, hvor titlen på historikeren Niels Lunds indlæg "Bebyggelseshistorien er ikke noget privat slagsmål" vist taler sit eget sprog (Lund 1984). Torben Grøngaard Jeppesen konkluderede ved symposiet, at stednavne "kun i meget begrænsede tilfælde har synderlig værdi og brugbarhed i den moderne bebyggelsehistorie" (Grøngaard Jeppesen 1984: 161, 164). Skønt flere af konklusionerne var rigtige, mener jeg at de dårlige resultater og skuffede miner i høj grad skyldtes at man misforstod stednavnene som kildemateriale.

Anvendelsen af stednavne i arkæologien døde aldrig ud og en stærk landskabsarkæologisk tradition gjorde, at man ved Aarhus Universitet i de følgende årtier forblev positivt stemt overfor stednavne som supplerende kilde. I min østdanske arkæologiske opvækst oplevede jeg dog en vis forsigtighed overfor stednavnematerialet, selvom det blev både diskuteret og anvendt ved lokalmuseerne i Roskilde og Køge, hvor jeg trådte mine barnesko i felten.

Efter at jeg nu i flere år har arbejdet tværfagligt med arkæologiske kilder og stednavne, er jeg tilbøjelig til at

erklære mig enig med min vejleder fra 2004. En kombineret anvendelse af de to kildematerialer kræver en indgående forståelse af begge discipliners faglighed og for de to meget forskellige typer kildestof. Derimod er jeg ikke enig i at stednavne kun har en begrænset værdi for bebyggelsehistorien.

Vigtigt at kombinere kilder

Arkæologen har en faglig forståelse af hvordan det materielle formes, bruges, deponeres og nedbrydes og ved f.eks. at materialets repræsentativitet afhænger af bevaringsmæssige forhold og undersøgelsesaktivitet og at dateringsrammer varierer alt efter fundets karakter (Kristiansen 1985: 7-10, Renfrew og Bahn 2004: 56-61, 124-48). Stednavne er nært knyttet til landskabet, men henviser ikke nødvendigvis til forhold af arkæologisk interesse (Vikstrand 2001: 18-19). De er *sproglige størrelser* og skal derfor analyseres sprogligt, samtidig med at de ses i en kulturel og landskabs-historisk sammenhæng. Deres repræsentativitet og tolkningsmuligheder afhænger af overlevering, som er betinget af kontinuerlig mundtlig brug og dermed befolkningskontinuitet, samt tidspunktet for deres eventuelle nedskrivning (Christensen og Kousgård Sørensen 1972: 104-112). Både stednavnemateriale og arkæologiske levn har en generel fragmentarisk karakter og en række usikkerheder angående dateringer og tolkninger og tolkningsstrategier. De metodiske udfordringer i begge fag øger de metodiske vanskeligheder ved at anvende dem i samspil.

Trods disse svagheder mener jeg at tværfaglighed med varierende typer kildematerialer er en frugtbar og vigtig måde at tilgå problematikker om fortidens organisering

Tema: mellem to fagligheder

i landskabet. Materialerne har nemlig også hver især styrker. Arkæologiske levn er konkrete, materielle spor af menneskers faktiske praksis og informerer om realforholdene på en lokalitet. Navngivning og navnebrug er derimod vidnesbyrd om konsensus i kommunikationen om et sted inden for sociale grupper, der har anvendt stednavnet og giver dermed indsigt i et fortidigt kollektivt oplevet perspektiv (Albris 2014a). De to kildetyper giver derfor forskellige vinkler på landskabet som kan anvendes komparativt.

To humanistiske videnskabeligheder

Arkæologi og stednavneforskning er ved Københavns Universitet begge humanistiske discipliner og har meget til fælles. Der er en lang tradition for at anvende fagenes kildetyper, arkæologiske levn og stednavne, i kombination, ofte også med historie og geografi (Albris 2014b: 33-48). De to fag har fælles interesser i landskabs- og bebyggelseshistorie og indsamlingen af kildemateriale i det 19. og 20. årh. skete ofte parallelt. Når man er involveret i begge discipliner bliver det dog tydeligt, i hvor høj grad de er hvert sit felt med egne formål, paradigmer, diskurser og videnskabssyn. Jeg oplever ofte kommunikationsproblemer mellem de to fagområder, som de involverede parter måske ikke selv registrerer, fordi de simpelthen taler forbi hinanden. I december 2013 afholdt jeg et seminar på Nationalmuseet, der havde til formål at samle arkæologer og navneforskere for at genoptage og opdatere diskussionen om bebyggelsesarkæologi og bebyggelsesnavne. Skønt der var en række lange og gode diskussioner, havde jeg indtryk af at arkæologer fik mest ud af de arkæologiske oplæg og navneforskere mest af oplæggene om navne. Det skyldtes dels interesser, der gik forud for seminaret, men også at flere ikke fuldt forstod de fremførte pointer. I et sådant tværfagligt forum er udfordringen, at man både skal kommunikere noget meget fagligt specifikt og formidle helt grundlæggende viden for at alle kan følge med.

En del af den skepsis, der har været overfor stednavnestof, ikke blot i dansk arkæologi, tror jeg kan udspringe af en mistro til og manglende forståelse af lingvistik som disciplin (Johnson 2007: 109-10). Jeg har mødt arkæologer, der mener at navneforskere opfinder lydudviklinger for at nå frem til ord, der passer på bestemte tolkninger. De lydrækker, man stiller op er imidlertid forsøg på at regne sig frem til ordets

tidligere former, baseret nøje på viden om sprogets historie. Tolkninger og dateringer bygger på information om germanske og nordiske sprog i det første årtusind fra korte tekster som de tidligste runeindskrifter fra 2.-3. årh. og fragmenter af den gotiske biskop Wulfilas bibel fra 4. årh. (Christensen og Kousgård Sørensen 1972: 161, Kisbye 1992: 18-19). Datering og udredning af et stednavns semantiske indhold forudsætter altså meget specialiseret kundskab om sprogets historie og ordforråd. Når ord markeres med *, viser man at formen er rekonstrueret, dvs. ikke skriftligt belagt og dermed tydeliggøres usikkerheder.

Et problem, der ofte opstår når tolkninger fra en disciplin inddrages i en anden, kan være at de usikkerheder, materialet er behæftet med, udviskes eller ignoreres. I tidligere forskning anvendte man fra historisk og arkæologisk side stednavnedateringer til at skrive bebyggelseshistorie, selvom dateringen af stednavne på baggrund af sproglige forhold først og fremmest er en meget bred *relativ kronologi* (Albris 2014b: 36, Holmberg 1996: 53-57). Navnetypernes lange produktive perioder gør, at stednavnene egentlig kun kan anvendes til at skrive bebyggelseshistorie på et meget generelt niveau. Helt paradoksalt efterlyste stednavneforskningen samtidig arkæologiske dateringer på bebyggelsesgrundlæggelser, der kunne forbedre deres dateringer af de ældste navne (f.eks. Kousgård Sørensen 1964: 83, Jørgensen 1977: 93). Begge discipliner havde for store forventninger til de resultater, den anden kunne stille op med.

Arkæologiens og stednavneforskningens grundlæggende data har så fundamentalt forskellige formationsprocesser at forskningsarbejdet er meget forskelligt. Som jeg uddyber længere fremme skaber dette også forskelle i holdninger til forskningens formål. Manglende forståelse for kildetypernes egenskaber og begrænsninger samt for de indbyrdes arbejdsmetoder, diskurser og forskningstraditioner er det, der har ført til uindfrie forventninger og misforståelser de to felter imellem.

At balancere på to stole

Et af de primære problemer, jeg møder i mit arbejde med arkæologi og stednavne er, at det er vanskeligt at dække alt stof. Når man arbejder med to fagområder, hvor forskningen oftest foregår i hver sit separate spor, er det meget tidskrævende at være aktiv i begge

forskningsmiljøer. Der vil altid være en grad af faglig splittelse: Jeg er navneforsker, idet jeg beskæftiger mig med navne, men min uddannelsesmæssige baggrund er en magisterkonferens i forhistorisk arkæologi. Jeg er ikke *lingvist* som de fleste onomaster. *Onomastik* kommer af græsk *ónoma*, 'navn' og navneforskning er det særlige felt, der beskæftiger sig med egennavne. Herunder finder man *toponymi*, stednavneforskning. Onomastikken er oftest forankret på et sprogvidenskabeligt institut, men særligt stednavneforskningen rækker ud over lingvistikken ved også at være en landskabshistorisk disciplin. Det, at jeg ikke er lingvist stiller imidlertid særlige krav til min omgang med navnestoffet, da jeg må tilegne mig en del baggrundsviden om sproglige forhold, som er vigtig for at forstå de problematikker, navneforskerne arbejder med. Udover det rent sproglige har jeg opbygget en forståelse af, hvordan stednavne fungerer som en del af menneskers løbende diskurs om lokaliteter og kan flyttes, overføres og ændres gennem konstant sproglig brug (Strid 2011: 292). Stednavne er en slags kollektiv erindring om landskabet, der er i konstant forandring, men samtidig meget sejlivet, og opfører sig ofte på andre måder end det øvrige sprogstof (Hald 1965: 20, Holmberg 1996: 54-55).

Det, at navneforskere oftest er lingvister betyder at deres primære forskningsobjekt og formål er sproget og ordene i sig selv. Som arkæolog, der anvender stednavne er jeg mere interesseret i at få information ud af et navn, der kan bidrage til forståelse af samfundsforhold og give nye vinkler på vores tolkning af arkæologiske lokaliteter og fænomener. Her er det en stor udfordring at undgå på forhånd at udvælge bestemte navne og fund, der formodes at relatere til hinanden, når man undersøger bestemte sammenhænge. Når der fokuseres på udvalgte data af en bestemt art, udelades de dele af konteksten, der kunne antyde, at billedet ikke var helt så entydigt. Samtidig er det ofte umuligt at inkludere alt stof i en undersøgelse. Et eksempel herpå er flere afsøgninger af en formodet relation mellem stednavnetypen *-lev* og rige gravfund fra yngre romersk jernalder (f.eks. Albrectsen 1971). Bebyggelsesnavne med endelsen *-lev* formodes at opstå i 300-tallet, men de er såkaldt produktive helt frem til vikingetid. Det er derfor vigtigt at se navnene i forhold til en bredere kontekst af både stednavne og arkæologiske fund.

Stednavne i arkæologi

Da stednavneforskning er en humanistisk disciplin og data kan findes af alle, der har kendskab til arkiver og gamle kort, kan stoffet virke umiddelbart let tilgængeligt. Det er da også blot nogle få navnetyper og tommelfingerregler man skal kende for at have god nytte af stednavne i f.eks. afsøgning af landskabet for f.eks. høje, voldsteder, forsvundne bebyggelser (Dalberg og Kousgård Sørensen 1979: 23-29). Navneforskere har bl.a. udpeget megalitter og rundhøje, der ikke er registreret i den arkæologiske sognebeskrivelse (Kousgård Sørensen 1964: 84-90, Egeberg og Gammeltoft 2006: 24-27). Ligeledes har marknavne som *Gammeltoft* og *Bytoft* vist sig ofte at henvise til forsvunden bebyggelse (Dalberg og Kousgård Sørensen 1979: 34, Grøngaard Jeppesen 1984: 164, Nielsen og Tornbjerg 1987).

Med det voksende antal arkæologiske undersøgelser, detektorfund og digitalisering af både stednavne og arkæologi, er der mange muligheder i at sammenligne data på kort og sætte dem i relation til oplysninger om eksempelvis topografi eller bonitering og dermed bidrage til samlede vurderinger af landskabet (Egeberg og Gammeltoft 2006: 5). I de år, jeg har beskæftiget mig med stednavne, er interessen for dette kilde-materiale derfor også vokset blandt arkæologer. Mange arkæologer gør iagttagelser og bliver opmærksomme på bestemte navnetyper (Ulriksen 1999, Kastholm 2008: 40-41) og gode tværfaglige diskussioner har især været ført i forbindelse med bebyggelsesnavneleddet *-torp* (f.eks. Dam et. al. red. 2009). Der kommer ofte henvendelser til Afdeling for Navneforskning, der har til huse på Nordisk Forskningsinstitut, fra arkæologer, der beder om hjælp i forbindelse med rekognoscering eller til tolkning af stednavne. Dette fører til en god dialog og vidensdeling mellem de to fag.

Der kan dog opstå problemer, når arkæologer selv kaster sig ud i tolkninger af svært tilgængeligt ældre navnestof og det kan være svært at gennemskue for den ikke-navnekyndige. Som det blev gjort klart ovenfor kræver det lingvistisk ekspertviden at udregne hvilke lydudviklinger et ord eller navn kan have gennemgået. Ord med forskellige betydninger kan med tiden udvikle sig til at lyde ens, så det etymologiske indhold ikke fremgår af navnets nuværende form. F.eks. kan ordet *vi*, en ældre

betegnelse for en hedensk helligdom, falde sammen med ordet *with* 'skov/træ', *vig* 'bugt/bugtning', og plantebetegnelsen *vidje*. Det er derfor en uforsigtig og problematisk tolkning når stednavnene nær Århus Viby, Tyrseng og Onsholt ses som bevis for en hedensk kultplads (Damm red. 2005: 45). Overleveringen af navnet Viby (1231 Withb?, 1313-c1350. wichby, 1444 Wedbye) viser at forleddet i netop denne Viby sandsynligvis er *with*, 'træ, skov' (DS12: 53, Jørgensen 2008: 331). Da gudenavnet Tyr blev udtalt med *i* og uden *-r* i gammeldansk, skulle det nærliggende marknavn Tyrs Eng i markbogen 1683, have haft formen *Tiseng, hvis det var sakralt. Den nedfældede udtaleform antyder desuden at navnet Onsholt ikke indeholder gudenavnet Odin (Eggert 2008: 118). Selvom arkæologien indikerer at her har været en kultplads kan der altså ikke hentes belæg i stednavnematerialet.

Et andet eksempel på problematiske tolkninger af stednavnestof kan findes i middelalderarkæologen Janne Bøje Andersens bog *Veje ind i arkæologien*, og blog *Steder og navne* (Andersen 2010). Her søges det at lægge nye vinkler på en mængde stednavne, med det formål at vise, at de fleste udspringer af ord for transport og kommunikation i landskabet. Der henvises grundigt til etableret navneforskningslitteratur, hvis tolkninger dog oftest afvises, på trods af at stednavnet gerne er veloverleveret eller fuldt gennemskueligt. De tolkningsforslag, der stilles ignorerer lydhistoriske regler og velkendte navneklasser. Eksempelvis tolkes forleddet i stednavnet Møgelose nær ovennævnte Tyrseng som en ekvivalent til et oldengelsk ord for tingsted, i modsætning til den mere ligefremme etablerede tolkning, adjektivet *mikill*, 'stor' (ibid. s. 40). Det kendte personnavn Æsmund, der optræder som forled i visse navne med endelsen *torp*, 'udflytterbebyggelse' omtolkes i et blogindlæg fra 3. december 2013 til et ord, sammensat af *vad*, 'vadested' og *munding* (på et vandløb). Imidlertid er det problematisk at tilføje et *v* uden belæg herfor i den skriftlige overlevering. Lydændringer foretages ligeledes når et *g* tilføjes, så et navn, *Rævereden*, tolkes som indeholdende ordet *greve* frem for dyret *ræv* (Andersen 2010: 17), eller når navneelementet *-holt* omdannes til *gaut* (indlæg 5. juni 2013). Det, at forfatteren er middelalderarkæolog og således har en faglig autoritet, gør det vanskeligt at gennemskue det problematiske ved tolkningerne, hvis man ikke kender til navneforskningens metoder.

Arkæologi i navneforskning

Der er mange eksempler på at navneforskere indgår i tæt samarbejde med arkæologer (f.eks. Egeberg og Gammeltoft 2006). Traditionelt holder især danske onomaster sig dog til sprog- og ordhistoriske problematikker, og er forsigtige med at bevæge sig ind på arkæologiens domæne. En undtagelse har været forskningen omkring såkaldte centralpladsindicerende navnemiljøer, der formodes at være relateret til centralpladsfænomenet i yngre jernalder og vikingetid. Særligt svenske forskere har i denne sammenhæng arbejdet bredt med arkæologiske fundkomplekser og perspektiver. Flere aspekter af metoder og tolkningsstrategier indenfor denne anvendelse kan dog diskuteres (Christensen 2010: 252-53).

Et problem, der særligt hører den tidlige navneforskning til, kan være den optimisme, der var med hensyn til at lade arkæologiske levn nær et stednavn datere navnet (Christensen og Kousgård Sørensen 1972: 222-23). Hvis ikke man er opmærksom på at rydde disse ældre metoder ud af den nuværende holdning til navnestoffet kan det resultere i cirkel slutninger (Lönn 199: 56).

Afslutning

Med en fod i begge lejre opfatter jeg det som min opgave at lette kommunikationen og at inddrage og evaluere resultater fra navneforskningen i arkæologien og omvendt. Min holdning er, at god tværfaglig praksis er respekt for de forskellige discipliners faglighed og indsigt i de forskellige kildematerialers styrker og svagheder. Arkæologien repræsenterer fragmenter af menneskers faktiske materielle engagement med lokaliteter, mens stednavne er brudstykker af menneskers kommunikation om disse.

Den sproglige tolkning af navnemateriale, der kræver et indgående kendskab til sprogets udvikling, er noget arkæologen må overlade til sprogforskerne. Dermed ikke sagt at man ikke som arkæolog kan komme med bidrag eller alternativer til navneforskernes tolkningsforslag. Ofte er det f.eks. uafklaret, hvorvidt man bør hælde til den ene eller den anden udlægning af et navn, hvilket arkæologisk indsigt i fortidige realforhold kan hjælpe til at afgøre. Tilsvarende kan navneforskere være arkæologien behjælpelig ved at tilføje

et fortidigt oplevet blik på landskabet, der kan skabe modvægt til den arkæologiske kategorisering af lokaliteter.

Arkæologiske levn og stednavne fortæller hver deres historie om landskabets udvikling. De er begge produkter af lange komplicerede formationsprocesser, men der er meget at opnå gennem en komparativ diskussion af, om og hvorfor de to materialer understøtter eller modsiger hinanden.

Litteratur

Albris, S. L. 2014a

At skabe 'sted' – et nyt teoretisk syn på arkæologi og stednavne i jernalderens og vikingetidens landskab. In Carlie, A. og M. Petersson (red.): *At befolka det förflutna. Fem artiklar om hur vi kan synliggöra människan och hennes handlingar i arkeologiskt material från Nordic Tag-mötet 2011 på Linnéuniversitetet, Kalmar*. Riksantikvarieämbetets förlag, s. 8-31.

Albris, S. L. 2014b

At bo, at benævne. Arkæologi og stednavne i jernalderens og vikingetidens landskab. Eksempler fra Sydvestsjælland. *Navnestudier 41. udg. af Afd. for Navneforskning*. Museum Tusulanums Forlag. København.

Albrechtsen, E. 1971

Den ældre jernalders bebyggelse på Fyn. *Kuml 1970 (1971)*, s. 123-144.

Andersen, J.B. 2010

Veje ind i arkæologien. Eget forlag. <http://stederognavne.wordpress.com/veje/>

Christensen, L.E. 2010

Stednavne som kilde til yngre jernalders centralpladser. Ph.d.-afhandling. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Christensen, V. & Kousgård Sørensen, J. 1972

Stednavneforskning 1. Afgrænsning, terminologi, metode, datering. København: Universitetsforlaget i København.

Dalberg, V. & Kousgaard Sørensen, J. 1979

Stednavneforskning 2. Udnyttelsesmuligheder. København: Akademisk Forlag.

Dam, P., Gammeltoft, P., Jakobsen, J.G.G., Nissen

Knudsen, B. & Svensson, O. (red.) 2009 *Torp, som ortnamn och bebyggelse, konferensrapport, tvärvetenskaplig torp-konferens Malmö, 25.-27. april 2007*. Skrifter utgivna av Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund 11.

Damm, A. (red.) 2005

Vikingernes Aros. Højbjerg: Moesgård Museum.

Egeberg, T. & Gammeltoft, P. 2006

Stednavne i Egvad Sogn – En forsknings- og forvaltningsrapport. Udgivet af Skjern-Egvad Museum og Afdeling for Navneforskning, december 2006.

Eggert, B. 2008

Regionalitet i danske stednavne med fokus på torp-, rød-, tved- og holt-navne. *Hikuin 35*, 2008, s. 117-132.

Grøngaard Jeppesen, T. 1981

Middelalderlandsbyens opståen. Kontinuitet og brud i den fynske agrarbebyggelse mellem yngre jernalder og tidlig middelalder. Fynske studier 11. Odense: Odense Bys Museer.

Grøngaard Jeppesen, T. 1984

Landsbyens alder – arkæologisk belyst. In Dalberg, V.; G. Fellows-Jensen, B. Jørgensen & J. Kousgård Sørensen (red.): *Bebyggelses og bebyggelsesnavnes alder. NORNA's niende symposium i København 25-27 oktober 1982. NORNA-rapporter 26*. Uppsala: NornaFörlaget, s. 158-168.

Tema: mellem to fagligheder

- Hald, K. 1965
Vore Stednavne.
2. udgave. København: Gads Forlag.
- Holmberg, B. 1996
Stednavne som historisk kilde.
In Crumlin-Pedersen, O.; E. Porsmose & H. Thrane (red.):
Atlas over Fyns kyst i jernalder, vikingetid og middelalder.
Odense Universitetsforlag, s. 53-60.
- Jørgensen, B. 1977
Stednavne og bebyggelsesarkæologi. Nogle
efterræsonneringer.
In Thrane, H. (udg.): *Kontinuitet og bebyggelse. Beretning
fra et symposium d. 12.-14. maj 1977 afholdt af Odense
Universitet*.
Skrifter fra Institut for historie og samfundsvidenskab 22.
Odense Universitet, s. 90-93.
- Jørgensen, B. 2008
Danske Stednavne.
3. udgave. København: Gyldendal.
- Johnson, M. 2007
Ideas of landscape.
Blackwell Publishing.
- Kastholm, O.T. 2008
Gårde fra yngre germansk jernalder og vikingetid ved
Vestervang.
ROMU Årsskrift fra Roskilde Museum 2008, s. 19-44.
- Kisbye, T. 1992
A short history of the English language.
Edited by Knud Sørensen.
Aarhus University Press.
- Kousgård Sørensen, J. 1964
Marknavne og arkæologi.
Marknavnestudier. Udgivet af Stednavneudvalget.
Navnestudier Nr. 3.
Institut for Navneforskning, s. 83-93.
- Kristiansen, K. 1985a
Post-Depositional Formation processes and the
Archaeological record. A Danish perspective.
In Kristiansen, K. (red.): *Archaeological formation
processes. The representativity of archaeological remains
from Danish prehistory*.
Nationalmuseet, s. 7-11.
- Lund, N. 1984
Bebyggelsehistorien er ikke noget privat slagsmål.
In Dalberg, V.; G. Fellows-Jensen, B. Jørgensen & J.
Kousgård Sørensen (red.): *Bebyggelsers og
bebyggelsesnavnes alder*.
*NORNAs niende symposium i København 25-27 oktober
1982. NORNA-rapporter 26*.
Uppsala: Norna-Förlaget, s. 229-246.
- Lönn, M.K. 1999
Fragment av samtal. Tvärvetenskap med arkeologi och
ortnamnsforskning i bohusslänska exempel.
Riksantikvarieämbetet.
Arkeologiska undersökningar. Skrifter 30.
Acta archaeologica Universitatis Umensis nr. 12.
- Nielsen, H. & S.Å. Tornbjerg 1987
Østsjællandske "Gammeltofter" – praktiske forsøg på
lokalisering ud fra udskiftningskort og markbøger.
In Thrane, H. (red.): *Diakrone bebyggelsesundersøgelser*.
*Beretning fra et bebyggelsehistorisk symposium på
Hollufgård – afholdt d. 8.-9. oktober 1985*.
Odense, s. 59-65.
- Renfrew, C. & P. Bahn 2004
Archaeology: Theories, methods, practice.
Fourth edition. London: Thames and Hudson.
- Strid, J.P. 2011
Ortnamn och kulturlandskap under den äldre järnåldern.
In Christensen, L.E. & B. Jørgensen (red.): *Navnemiljøer og
samfund i jernalder og vikingetid*.
*Rapport fra NORNAs 38. symposium i Ryslinge 12.-15. maj
2009*.
Uppsala: Norna-förlaget, s. 275-300.
- Ulriksen, J. 1999
En ejendommelig sag.
ROMU Årsskrift fra Roskilde Museum 1998, s. 7-28.
- Vikstrand, P. 2001
*Gudarnas Platser. Förkristna sakrala ortnamn i
Mälarlandskapen*.
Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi, 77.
Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.

*Fagfællebedømt artikel

Arkæologisk Forum er et fagligt tidsskrift der søger at sætte det arkæologiske fag ind i en større sammenhæng – både videnskabeligt og samfundsmæssigt. Her kan både arkæologisk faglige og fagpolitiske emner behandles og debatteres.

Skriv til Arkæologisk Forum:

Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag. Kontakt redaktionen, og få råd og vink om indhold, læsere, formaliteter, deadlines m.v.

Generelt bliver tekster i Arkæologisk Forum fagfællebedømt. Fagfællebedømte artikler er markeret med en stjerne (*) ved forfatternavnet.

Kontakt:

redaktion@archaeology.dk
www.archaeology.dk

© Forfatterne og Arkæologisk Forum.

Artikler, indlæg og billeder må ikke mangfoldiggøres i nogen form uden skriftlig tilfaldelse fra redaktionen.

Redaktion:

Mette Palm (ansv. redaktør)
Jette Rostock
Bo Jensen
Anna Beck
Ole Thirup Kastholm
Signe Lützau Pedersen
Sara Gjerlevsen
Morten Ravn

Udgiver:

Foreningen af Fagarkæologer – FaF

"Her hviler en ukendt dansk soldat".

Foto: Arkæologi Haderslev ©

Tryk og oplag:

Holbæk Museum trykker 210 stk.

Arkæologisk Forum udkommer:

maj og november

Abonnement og løssalg:

155,- kr. årligt (2 numre)

77,50 kr. pr. nummer

ISSN 1399-5545

En fælles folkelig forståelse

I oktober i år gravede ukendte gerningsmænd plyndringshuller i fire enkeltgravshøje ved Billund. Det er første gang, vi har set så omfattende plyndringer i Danmark, efter fredningsloven trådte i kraft. Vi ved ikke, hvad røverne fandt – om noget – men udviklingen er i alle tilfælde dybt problematisk.

Gravrøverier er ikke kun et arkæologisk problem, men et generelt samfundsproblem. Hvis fortidens grave, skibsvrag, bopladser, haller og gravhøje ikke længere er beskyttet af en fælles folkelig forståelse for fortidslevns urørlighed, så er både arkæologer og alle andre interesserede ilde stedte.

I mange år har dansk arkæologi søgt at værne om den materielle kultur udenfor museernes mure gennem dialog og samarbejde med alle kulturhistorisk interesserede. Museerne samarbejder med foreninger af amatørarkæologer, sportsdykkere og metaldetektorbrugere. Samarbejdet er opstået gradvis og er et produkt af en række forskellige faktorer, men grundlæggende er et kulturarvssyn, hvor den materielle kulturarv opfattes som et fælles anliggende, som det er i alles interesse at beskytte.

Plyndringerne i Billund undergraver hele denne forståelse. Der er allerede i pressen rejst spørgsmål om, hvorfor vi, arkæologer, ikke udgraver resten af de fredede høje, før røverne gør det. Arkæologiens troværdighed i forhold til fx metaldetektorbrugere og private samlere bygge imidlertid netop på, at fredningsloven gælder for alle, og at museumsarkæologer lige så lidt som andre interesserede har lov til at drage på røvertogt i landskabet.

Alle har ret til en fed kulturarv. Vi har ikke midler til at sætte vagter og hegn ved alle de fredede oldtidsminder, og det er heller ikke ønskværdigt. Det store lovlydige flertal har ret til at færdes i landskabet og opleve kulturarven. Højenes værdi for samfundet er netop, at vi alle kan opleve dem. Den fælles kulturarv fungerer kun ved hjælp af gensidig tillid. Det er den tillid, der trues, når enkelte plyndrer for egen vindings skyld.

Redaktionen